Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Super Lucae evangelium catena - Cod. Aug. pap. 12

Thomas <von Aquin, Heiliger>

[Reichenau], 1442

Cap. XI

urn:nbn:de:bsz:31-84729

Visual Library

Et factum est cum esset in quodam loco. **Beda.** Post historiam sororum que duas ecclesie vitas signaverunt non frustra dominus et ipse orasse et discipulos orare docuisse describitur quia et oratio quam docuit utriusque in se vite continet misterium et ipsa perfectio vitarum mortalibus non viribus est obtinenda sed precibus. Unde dicitur: Et factum est cum esset in quodam loco orans.

Cyrillus. Cum autem habeat omnis boni plenitudinem cur orat si plenus est et in nullo penitus eget. Ad hoc dicimus quod competit ei ex modo dispensationis incarnationis cum voluit humana prosequi tempore ad hoc exigente. Si enim comedit et bibit non magis verebatur orare ut doceat nos non esse erga hoc tepidos sed attentius insistere orationibus. **Tytus.** Cum autem novum genus conversationis vidissent discipuli, novam formam orationis postulabant cum plures orationes contineantur in veteri testamento. Unde sequitur: Ut cessavit dixit unus ex discipulis eius ad eum. Domine doce nos orare. Ne scilicet contra deum peccemus alia querentes palys vel ea assistentes more non eo modo quo expedit. **Origenes.** Et ut orationis doctrinam conferat infert. Sicut et iohannes docuit discipulos suos. De quo scilicet nos docuisti quod inter natos mulierum nullus eo maior surrexit. Et quia precepisti nobis petere regna et gratiam dei unde erit nos ad horum pervenire notitiam nisi a te doceamur et salvatore meo. **Gregorius nyssenus.** Duo autem sunt modi orationis. Unus quidem laudis cum humilitate. Secundus vero petitionis remissior. Cum accedis ergo oras non prius ad petendum prorumpas. Sin autem tuam criminabis affectionem quasi necessitate coactus supplices deo. Sed cum incipis supplicare qualibet deserere creaturam visibilem et invisibilem. Incipias autem exordium a laude illius qui cuncta creavit.

Unde subditur: Et ait illis. Cum oratis dicite Pater. **Augustinus de verbis domini.** Primus sermo quante gratie. Faciem tuam non audebas ad celum attollere et subito accepisti gratiam Christi. Ex malo servo factus es bonus filius. Ideo presume non de tua operatione sed de Christi gratia. Non ergo hic arrogantia est sed fides. Predicare quod acceperis non est superbia sed devotio. Ergo attolle oculos ad patrem qui te per lavacrum genuit qui per filium te redemit. Patrem dicis quasi filius. Sed noli tibi aliquid specialiter vendicare. Solus Christi specialis est pater, nobis communis pater omnibus in quem quia illum solum genuit nos creavit. Et ideo secundum matheum dicitur Pater noster. Et additur: Qui es in celis. In illis scilicet celis de quibus dictum est: Celi enarrant gloriam dei. Celum est ubi culpa cessavit, ubi nullum mortis est vulnus. **Theophilus.** Non autem dicit Qui es in celis tamquam ibi circumscribatur sed ad celos erigit auditorem et abstrahit a terrenis. **Gregorius nyssenus.** Vide autem quante preparationis opus est ut audacter possis dicere pater. Qui si ad res mundanas intuitum dirigis ut humanam gloriam ambis aut sordes possibilis appetitus et hanc orationem emittes, audire michi videor deum dicentem: Qui corruptam fuis vitam patrem vocas incorruptibilitatis genitorem cur feda voce iniurias incorruptibile nomen. Nam qui patrem mandavit vocare proferre mendacium non concessit. Summum vero bonorum ex ordine est glorificari nomen dei in vita tua. Unde subditur: Sanctificetur nomen tuum. Quis est enim tam bestialis qui videns in credentibus vitam puram non glorificat nomen invocatum in tali vita. Ergo qui dicit in oratione Sanctificetur in me invocatione nomen tuum hoc orat: fiam tuo concurrente subsidio iustus abstinens a quolibet malo. **Chrysostomus.** Sicut enim cum quis celi pulchritudinem aspicit dicit Gloria tibi deus, sic etiam cum aspicit alicuius virtutem quia homines virtutis multo magis quam celum glorificant deum. **Augustinus de verbis.**

dominum. Vel dicitur sanctificetur nomen tuum scilicet
in nobis ut ad nos possit eius sanctificatio per-
venire. Tytus. Vel dicit Sanctificetur nomen
tuum id est nota sit tua sanctitas toti mundo et lau-
det te decenter. Rectos autem decet laudacio.
Jussit igitur orare pro emendatione mundi totius.
Cyrillus. Quoniam penes eos ad quos nondum
pervenit fides contempnitur adhuc nomen dei;
sed ubi iubar veritatis super eos illuxerit eum
fatebuntur sanctum sanctorum. Tytus. Et quia
in nomine Ihesu est gloria dei patris tunc
nomen patris sanctificabitur cum Christus erit
notus. Origenes. Vel quia nomen dei ab
errantibus attribuitur culturis et creaturis
nondum est sanctificatum ut sit separatum a quibus
debuit separari. Docet ergo nos orare
ut nomen dei ~~aptetur~~ adoptetur soli deo
vero cui adaptatur. Quod subditur Ad-
veniat regnum tuum ut scilicet evacuetur
principatus et potestas et virtus et regnum
mundi quod etiam peccatum quod regnat
in mortalibus nostris corporibus. Gregorius Nyssenus.
Imploramus etiam a domino liberari a
corruptione et morte. Vel secundum quos-
dam Adveniat regnum tuum id est veniat super
nos spiritus sanctus tuus et purificet nos.
Augustinus de verbis domini. Tunc enim eveniet
regnum dei cum eius sumus gratiam consecuti;
ipse enim ait Regnum dei intra vos est.
Cyrillus. Vel qui hoc dicit videntur
optare rursum refulgentem in mundo omnium
salvatorem. Mandavit autem in oratione petere
illud tempus valde terribile ut sciant quod
vivere docet eos non lente vel remisse,
ut illud tempus parat eis flammas et
vindictam, sed magis honeste secundum
voluntatem ipsius ut eis tempus illud nec-
tat coronas. Unde et secundum Matheum
sequitur Fiat voluntas tua sicut in celo et
in terra. Crisostomus. quasi dicat presta nobis domine
conversacionem imitari celestem quatenus quic-
quid tu vis nos etiam velimus. Gregorius Nys-
senus. Quoniam enim vitam humanam post re-
surrectionem similem dicit esse futuram vite
angelice consequens est ut vitam mund-
anam ad vitam que postmodum speratur
disponamus ut in carne viventes carnaliter

non vivamus. Phisicus autem verus medicus
anime solvit morbi naturam ut quas acce-
pit infirmitates per hoc quod a voluntate divina
recesserant a morbo demum liberet copulans
ad voluntatem divinam. Est enim sanitas anime ex-
ecutio debita voluntatis divine. Augustinus in en-
chiridion. Apud evangelistam igitur Matheum
septem peticiones continere dominica videtur oratio.
Evangelista vero Lucas in oratione dominica peti-
ciones non septem sed quinque complexus est.
Nec ab illo utique discrepavit. Sed quomodo illa
septem sint intelligenda ipse sua brevitate
commonuit. Nomen quippe dei sanctificatur in
spiritu. Dei autem regnum in resurrectione
venturum est. Ostendens ~~ergo~~ ergo Lucas est
etiam peticionem duarum superiorum esse quodammodo
repeticionem magis eam pretermittendo voluit
intelligi. Deinde tres alias adiungit. Et
primo de pane cottidiano dicens Panem
nostrum cottidianum da nobis hodie. Augustinus
de verbis domini. In greco dicitur epiousion
hoc est supersubstancialem. Non iste est panis
qui vadit in corpus sed ille panis vite
eterne qui anime mee substantiam fulcit. Latinus autem
hunc panem cottidianum dixit quem greci
dicunt advenientem. Si cottidianus est
panis cur post annum illum sumas quemadmodum
greci in oriente facere consueverunt. Acci-
pe cottidie quod cottidie tibi prosit. Sic
vive ut cottidie merearis accipere. Mors domini
significatur et remissio peccatorum. Qui vul-
nus habet medicinam querit. Vulnus est
quia sub peccato sumus. Medicina est celeste
et venerabile sacramentum. Si cottidie ac-
cipis cottidie tibi est hodie. Christus tibi re-
surgit; hodie enim est cum Christus resurgit.
Tytus. Vel panis animarum divina est virtus
afferens futuram vitam perhennem. Sicut
panis ex terra proveniens vitam temporalem con-
servat. Cum autem cottidianum dixisset di-
vinum qui advenit et futurus est significat
quod hodie nobis prestari requirimus posten-
tes quedam eius principium atque gustum cum
spiritus in nobis veniens virtutem operatur
que superat omnem virtutem humanam puta.

castitatem humilitatem etc. Cyrillus. Pu-
tant autem forsitan aliqui indecens esse sanctis
adeo querere corporalia et ob hanc causam ap-
plicant quod dicitur ad spiritualem consideracionem
Ego autem credam quod aptat sanctis perpure sa-
tagere ad obtinenda spiritualia dona illud
tamen docet in specie quod irreprehensibiliter
petunt domino precipiente panem quem expoco
bonum quod panem iussit querere id est cottidianum
alimentum videtur quod nichil concedat eos
habere. sed magis honestam colere paup-
tatem. Non enim est habencium panem petere
sed oppressorum penuria. Basilius. quia dicit pa-
nem cottidianum qui scilicet nostre substancie
competit adiungitur nam vitam. non tibi
ipsi commendes. sed ad deum causam eius re-
fugias exponens ei necessitatem nature.
Crisostomus. Postulanda sunt ergo divinitus
necessaria vite non cibos diversitatis et vina
odorifera et cetera que delectant guttur.
onerant autem ventrem et mentem perturbant
Sed panis qui potest fulcire corporis susten-
tare et illud qui nobis hodie tantum suf-
ficiat ut de crastino non cogitemus. Unam
autem solam peticionem sensibilem querimus
ut presentibus non affligamur. Gregorius Nyssenus
Postquam autem per bona opera fiduciam
sumere docuit interponit remissionem reatuum
docet implorare. Sequitur enim Et dimitte
nobis debita nostra. Titus. hoc enim adde-
tum est necessario eo quod nullus sine peccato in-
venitur ne impediamur a sacris participacionibus
propter humana peccata. Cum enim tenea-
mur cohibere corpus quodammodo sanctitatem
qui spiritum sanctum habitare facit in nobis
redarguendi sumus si non observamus ei
templum mundum. Huic autem defectui subve-
nitur per dei benignitatem indulgentiam huius
fragilitati peccatorum permittentis hoc autem
ipsum iuste fit a iusto deo quando nos quoque debi-
toribus relaxamus his scilicet qui nos
nocuerunt et debita non exhibuerunt. Unde
subditur. Sed quidem et ipsi dimittimus
omni debenti nobis. Cyrillus. Vult enim

ut ita loquar parte qua homines colunt
imitatorem fieri dei ut qualem ipsi ex-
hibuerint conservis bonitatem talem pari lan-
ce ~~[struck]~~ rogare petant a deo qui iuste
recompensat et novit omnium misereri. Crisostomus.
Hec igitur animadvertentes gracias agende
sunt debitoribus nostris fiunt enim nobis si sa-
pimus causa indulgencie maxime et pauca
exhibentes plurima recipimus. Nam et nos
multa debemus et magna debita domino quorum
si minimam partem a nobis vellet exigere
iam perissemus. Augustinus de verbis domini. Debitum
autem quid est nisi peccatum. ergo si non ac-
cepisses alienam feneris pecuniam non deberes
et id peccatum tibi imputatur. Habuisti enim pec-
cuniam cum qua divites nasceris ad ymagi-
nem et similitudinem dei factus. Sed perdidisti quod
habebas. Sicut enim arrogantiam desideras
vendicare perdidisti humilitatis pecuniam et ac-
cepisti a dyabolo debitum quod non erat necessarium
cautionem tuam tenebat inimicus. Sed eam
dominus crucifixit et suo cruore delevit. Po-
tens est autem dominus qui abstulit peccata nostra
et debita nostra donavit custodire nos ad-
versus dyaboli insidias qui culpam generare
consuevit. Unde sequitur. Et ne nos indu-
cas in temptacionem quam scilicet ferre non
possumus sed quasi athleta talem vult temp-
tacionem quam ferre posset humana condicio.
Titus. Adversario enim non temptari est impossibile
sed ne ad eos delinquamus ad temptaciones
hoc deprecamur. Est autem ex permissione di-
vina contingit illud deus enim facere dicitur
in scriptura et secundum hoc nisi prohibeat tempta-
ciones invalescentia que supra nos est
trahit nos in temptacionem inducit. Maximus
Ut mandat dominus ut petamus ne nos in-
ducas in temptacionem id est non permittas volup-
tuosas et spontaneas temptaciones nos
experiencia pati. Jacobus autem docet pro veritate
certantes non renuere in temptacionibus in vo-
luntariis et causativis laboris dicens Omne
gaudium existimate fratres mei cum in tempta-
ciones varias incideritis. Basilius. Non
tamen docet nos orando petere afflictiones

corporales/ unum saltem enim precepit orationem non subire temptationem Sed postquam aliquis subiit expedit ad dominum petere virtutem perferendi/ ut compleatur in nobis illud Qui sustinuerit usque in finem hic saluus erit/ Aug in Enchiridion/ At vero quod matheus in ultimo posuit Sed libera nos a malo iste non posuit ut intelligeremus ad illud superius quod de temptatione dictum est pertinere Ideo quippe ait. Sed libera. non dixit. et libera. tamquam unam petitionem demonstrans noli hoc/ sed hoc Sed sciat unusquisque in eo se liberari a malo quod non infertur in temptationem Aug de verbis domini Unusquisque enim petit ut a malo hoc est ab inimico apostolo liberetur Sed qui deo se committit dyabolum non timet Si enim deus pro nobis/ quis contra nos. Et ait ad illos quis vestrum Cyrillus Docuerat supra saluator ad petitionem apostolorum qualiter oportet orare/ Poterat enim contingere eos qui hoc salutare documentum receperant effundere quidem preces iuxta traditam formam/ sed negligenter et remisse hoc facere/ Deinde cum non exaudirentur/ per primam vel secundam orationem desistere ab orationibus Itaque ne hoc patiamur per modum parabole manifestat quod pusillanimitas in orationibus dampnosa est/ utilissimum vero est in eis patientiam Unde dicitur Et ait ad illos Quis vestrum habebit amicum Theophil. Amicus iste deus est qui omnes amat et omnes saluos vult fieri Ambrosius Quis est etiam nobis amicicior quam qui pro nobis corpus suum tradidit/ Datur autem nobis hic aliud precepti locus/ ut omnibus momentis non solum diebus sed etiam noctibus oratio deferatur Sequitur enim Et ibit ad eum media nocte/ Sicut perfecit dauid qui dicebat/ Media nocte surgebam ad confitendum tibi/ Neque enim timuit excitare dormientem quem scit semper esse vigilantem/ Nam si ille tam sanctus et qui regni erat necessitatibus occupatus septies in die laudem domino dicebat quid nos facere oportet/ qui eo amplius rogare debemus/ quo frequentius carnis ac mentis fragilitate delinquimus. Et si diligis dominum deum tuum non solum tibi sed etiam aliis poteris emereri Sequitur enim Et dicet illi Amice commoda michi tres panes quoniam amicus meus venit ad me de via et non habeo quod ponam ante illum Aug de verbis domini/ Qui autem sunt tres isti panes nisi misterii celestis alimentum Fieri enim potest/ ut aliquis passus fuerit amicum aliquid interrogantem quod respondere non posset/ et tunc se invenit non habere quod coactus est dare Venit ergo amicus de via. i. de vita huius seculi/ in qua omnes velud peregrini transeunt/ nec ullus quasi possessor manet/ sed omni homini dicitur transi. da venturo locum. aut forte de via mala hoc est de vita mala fatigatus nescio quis amicus tuus non inveniens veritatem qua audita et percepta beatus fiat Venit ad te tamquam ad christianum et dicit Redde michi rationem Et interrogat quod forte tu per simplicitatem fidei nesciebas et non est unde reficias esurientem et compellis querere in diuinis libris Fortassis enim quod ille interrogauit in libro positum est/ sed obscurum est ipsum paulo aut petro aut alicui prophete etiam in tragoedia non inveneris/ Iam enim requiescit familia ista cum domino suo. et seculi huius ignorancia valida est. hec est nox media/ et urget amicus esuriens/ cui simplex fides non sufficit. nunquid deserendus est/ ergo ad ipsum dominum cum quo familia requiescit pulsa orando. De quo subditur. Et ille deintus respondens dicat Noli michi molestus esse. Et differt dare vult ut amplius desideres dilatum. ne vilescat cito datum Basilius Forsitan etiam ob hoc differt quatenus ingemines tuam assiduitatem et frequentiam erga se. et ut agnoscas quid da

domu dei sit et in timore donata rus
Quod enim aliquis multo labore acquirit
nititur custodire ne cum illud perdiderit la
borem suum amittat. Glosa. Non ergo au
fert impetrandi licentiam. sed uehementius
accendit desiderium orandi. ostensa difficul
tate consequendi Sequitur enim Jam hostium
clausum est. Ambrosius hoc est ostium
quod aperiri sibi eciam paulus orat poscit non
solum suis. sed eciam populi oracionibus absentis
sed muari. ut aperiatur sibi ostium ad loquen
dum misterium cristi. Et fortasse illud
est ostium. quod apertum vidit iohannes cui
dictum est. ascende huc et ostendam tibi
que oportet fieri Aug. de questionibus evangeliorum Signi
ficatur ergo tempus famis ubi cum intellig
claudicur. et illi qui evangelicam sapienciam
tamquam panem erogantes per orbem terre
predicaverunt iam sunt in secreta quiete cum
domino et hoc est quod subditur. Et pueri mei
mecum sunt in cubili. Greg. nyssenus Ap
pellat eos qui per arma iusticie impassi
bilitatem vendicaverunt sibi pueros appel
lat. docens quod bonum quod per studia in
nobis acquiritur. ab inimico fuerat in natura
repositum. Nam quando aliquis abstinenciae
carnem per totum opericio vite delusa passi
onem confutavit. tunc quasi puer insensibi
liter se habet erga passiones. Cubile autem
requiem intelligimus salvatoris. Glosa.
Et propter premissa subdit Non possum sur
gere et dare tibi. Quod est ad difficultatem
tibi impetrandi referendum. Aug. de
questionibus evangeliorum. Vel aliter amicus ad quem
venitur media nocte. ut accommodet tres
panes utique ad similitudinem panis sicut
quam quis rogat deum. In media tribulacione
constitutus. ut ei tribuat intelligenciam
trinitatis qua presentis vite consolatur labo
res. Ipsa enim angustia media nox est
qua cogitur vehemencius instare. In tri
bus autem panibus eciam illud significatur unius
substancie esse trinitatem. Amicus autem venien

cius de via intelligitur hominis appetitus
qui debet iam servire Serviebat autem
consuetudini temporali quam viam vocat omnibus
annis transeuncium. Conversus autem homine ad
deum eciam ille appetitus a consuetudine revo
catur Sed si non consolatur intus gaudium
de doctrina spirituali creatoris trinitas predicat
magne angustie sunt in homine quod premit erum
na mortalis cum ab illis que foris delectant
precipitur abstinencia. et intus non est refectio
delectacionis doctrine spiritualis. Tum orando efficitur
ut accipiat desiderans intellectum a domino.
eciam si homo desit. per quem sapienciam predicetur
Sequitur enim. Et ille si perseveraverit pulsans
dico vobis. et si non dabit illi surgens
eo quod amicus eius sit propter improbitatem
tamen eius surget et dabit illi quotquot
habet necessarios. Comparacio est a minori Si
enim amicus homo surgit de lecto et dat
non amicicia. sed tedio compulsus. quanto magis
deus dat. qui sine tedio largissime donat
quod petitur. Aug. de verbis domini. Cum
autem perveneris ad tres panes hoc est ad cibum
et intelligenciam trinitatis habes et unde
vivas et unde pascas. ne timeas ne
finiatur Non enim panis ille finietur. sed
indigenciam tuam finiet. Disce et doce.
vive et pasce. Theoph. Vel aliter media
nox finis est vite in quo multi adducunt ad
ueniunt amicus autem est angelus qui accipit
animam Vel media nox est profundum tempta
cionum in quo constitutus petat a deo tres
panes. necessitatem scilicet corporis. anime et
spiritus. per que in temptacionibus non periclita
mur Amicus autem qui de via venit. ipse
deus qui in temptacionibus nos probat Cui
non habeo quid apponat qui in temptacione
infirmatur. Et autem dicit Et clausa est
ianua. intelligendum est quod debet nos ante
temptaciones paratos esse postquam vero
temptacionum incidimus preparacionis ianua
clauditur et impaciti venti nisi deus
adiuvet periclitamur Aug. de verbis domini
Porta similitudine ad incipit conclusor

taciones dns et amore stimulauit nos
querere petere pulsare donec accipiamus quod
petimus. Unde dicit Et ego dico vobis pe
tite et dabitur vobis. **Cyrillus** Ne dicit
dico vobis verum hoc mirantibus deus enim non
mentitur. Cum autem in multis audientibus
aliquid cum iuramento ostendens incredibile
non fidei putatem. **Crisostomus** Per peticionem
autem oracionem ostendit per inquisicionem vero studium
et sollicitudinem ideo subdit Querite et
invenietis. Qui enim querunt plurima cura
indigent. quod maxime est in deo. plura
namque sunt que nostrum sensum impediunt. Sic
ergo aurum perditum querimus sic deum sollici
te perquiramus ostendit eciam quod quamvis
non aperiat ilico ianuam immorandum est
Unde subdit Pulsate et aperietur vobis
Nam si querens immoraberis utique
recipies. ob hoc reclusum est ostium ut
faciat te pulsare ideo mox non annuit
ut exposcas. **Grecus** Vel per hoc quod dicit
pulsate. forsitan insinuat petere cum
effectu. pulsat enim aliquis manu. bonorum autem
operis signum est manus vel hec tria possunt
aliter distingui. Inicium enim virtutis est
petere notam scilicet viam veritatis. Secundus
vero gradus est querere qualiter oporteat
transire per viam. Tercius gradus est
ut ad virtutes attingere possit ostium ut
intret spaciosum cognicionis que omnibus a
iando aliquis acquirit vel petere quidem
est orare. querere vero per bona opera agere
orationi condigna. pulsare autem est in oratione
immorari nec desistere. **Aug de ci libro
dm.** Non autem nos tantum hortaretur ut
peteremus nisi dare vellet. Erubescat
humana pigricia. plus vult ille dare
quam nos accipere. **Ambrosius** Cui autem
promittit aliquid sponsio debet afferre
promisse ut monumentis obedientie deferatur
promissis fides. Et ideo subdit Omnis enim
qui petit accipit et qui querit inve

nit et pulsanti aperietur. **Origenes.**
Queret autem aliquis qualiter quidem orantes
non exaudiuntur. Ad quod dicendum quod quicumque
recto tramite ad querendum accedit nil
omittens eorum que conferunt ad peticionis
obtentum accipiet revera quod petitur
dari sibi. Si quis autem divertens a proposito
debite peticionis. cum non petat ut decet
non petit. quod fit. ut cum non recipiat
quod hic dicitur non falsificetur. Nam et magistro
dicente Quicumque veniet ad me assequetur
disciplinarum pericia. adiere magistrum realiter
accipimus hoc est ut ferventer et diligenter
vacet documentis ipsius. Unde et Iacobus
dicit petitis et non accipitis eo quod male
petatis scilicet causa voluptatum vanarum
Reddicet aliquis homo cum aliquis rogat
pro divina noticia obtinenda et recuperacione
virtutum non obtinent. Cui dicendum quod non
propter se bona petiverunt accipere. sed ut
commendentur per ea. **Basilius** Si quis
etiam ob torporem exhibeat se desidiis
et traditur sui fiat in manus hostium.
huic deus nec adiuvat nec exaudit
eo quod per peccatum alienum se se fecit a deo.
Decet ergo offerre quidem quidque inest
est sua. clamare autem ad deum ut adiuvet
cum est autem divinum subsidium implorandum
non remisse nec mente huc illucque vagan
te eo quod talis non solum impetrabit quod
petit sed et magis deum irritabit. Nam
si aliquis coram principe stans sermonem habet
et intrinsecus et extrinsecus oculis nec forsi
tam premitur. Quanto magis coram deo
attente ac tremebunde aptum assistere
Si vero debilitatus aspectus stare non queas
stare. quantocumque partes te ipsum cohibeas
ut stando coram deo. ad eum dirigas in
tellectum et deus ignoscit eo quod non ex
negligencia. sed ex fragilitate non potes
ut oportet assistere coram eo. Si sic
ergo te ipsum compellis ne discedas donec
accipias. Non ergo quando quod petis et non

accipies. quia superfluam postulasti vel infideliter vel leniter vel non congruentia tibi vel destitisti. Saepius autem quidam obviant dicentes. Quare oramus. an ignorat deus quibus opus est nobis. Novit quippe et omnia spiritualia ubertius dat nobis. etiam si non postulemus. Sed opera virtutis regnum quaerentes oportet prius optare. optantem vero quaerere ingerentem per fidem et patientiam. qui interest sua in nullo redarguatur conscientia.

Ambrosius. Ergo praeceptivus locus frequentandae orandi spes est impetrandi. Ratio autem persuadendi prius fuit in praecepto. post est in exemplo quod addidit subdens. Quis autem ex vobis patrem petit panem numquid lapidem dabit illi.

Cyrillus. In quo instruit nos salvator quiddam necessarium. Frequenter enim inconsultis voluptatibus impetu irruimus ad perniciosa desideria. Cum igitur aliquid tale a deo petimus nequaquam impetrabimus. Ad quod ostendendum utitur patenti exemplo ex his quae penes nos sunt. Cum enim filius tuus petit panem. gratanter ministras. qui cibum petit opportunum. Si vero sensus penuria lapidem poscit ut comedat. non affers ei. sed potius eum prohibes a nocivo desiderio. ut sit sensus. Quis ex vobis patrem petit panem. quem scilicet pater dat. Numquid lapidem dabit illi. scilicet si petierit. Eadem quoque ratio in serpente et pisce de quo subdit. Aut piscem numquid pro pisce serpentem dabit illi. Et similiter in ovo et scorpione de quo subdit. Aut si petierit ovum numquid porriget illi scorpionem.

Origenes. Tu tamen attende si panis quidem est animae cibus in cognitione sine quo non contingit salvari. Puta per speculationem vitae debitae. Piscis autem est amor disciplinae puta modi constitutionis agnoscere elementorum effectum. Et quamque consequenter deserit sapientia. Itaque nec in vice panis deus exhibet lapidem quem voluit diabolus a Christo manducari. nec in vice piscis serpentem quem comedent Aethiopes indigni pisces comedere. Nec simpliciter dat in vice nutrimenti et utilis non comestibilia et nociva. quod refertur ad scorpionem et ovum.

Augustinus de quaestionibus evangeliorum. Vel panis intelligitur caritas propter maiorem appetitum et tam necessarium. quod sine illa cetera nihil sunt. sicut sine pane mensa inops. Cui contraria est cordis duritia quam lapidi comparavit. Piscis autem intelligitur fides invisibilium vel propter aquam baptismi. vel quia de invisibilibus locis capitur. Quod etiam fides huius mundi fluctibus circumvallata non frangitur. recte pisci comparatur. Cui etiam primo homini male suadendo persuasit. In ovo intelligitur spes. Ovum enim nondum est fetus perfectus. sed fovendo speratur. Cui contrarium posuit scorpionem. cuius aculeus venenatus retro timendus est. Sicut contrarium spei est retro respicere. cum spes futurorum in illa quae ante sunt se extendat.

Augustinus de verbis domini. Quanta igitur loquitur mundus. quanta post dorsum strepit ut retro respicias. O munde inmunde quid strepis. quid avertere conaris. tenere vis periens. quid faceres si maneres. Quem non deciperes dulcis. si amarus alimenta mentiris.

Cyrillus. Ex praemisso autem exemplo concludit dicens. Si ergo vos cum sitis mali. id est cum mentem susceptivam pravitatis geratis. non autem uniformem et fixam in bono sicut deus.

Beda. Vel malos vocat saeculi amatores qui dant illa quae secundum sensum suum iudicant bona. quae etiam in sua natura sunt bona. et ad usum infirmae vitae pertinent. Unde subdit. Nostis bona data dare filiis vestris. Apostoli etiam qui merito electionis bonitatem generis humani excesserant. supra bonitatis respectu mali esse dicuntur. quia nihil est per semetipsum bonum nisi deitas sola. Quod vero dicitur. Quanto magis pater vester de caelo dabit spiritum bonum petentibus se. pro quo Matthaeus posuit. Dabit bona. ostendit spiritum sanctum plenitudinem bonorum dei esse. quoniam

utilitates que ex donis dei gratis suscipiuntur cristo fonte emanant. **Athanasius.** Iste autem spiritus sanctus est de substantia dei qui solus est bonus nequaquam hic appellaretur bonus quando dominus renuit dici bonus in eo quod homo factus est. **Augustinus de verbis domini.** Ergo avare quid aliud queris aut si aliud petis quid tibi sufficit cui deus non sufficit.

Et erat ihesus eiciens demonium etc. **Glosa.** Promiserat dominus largiri spiritum bonum daturum orantibus. cuius quidem beneficium subsequenti miraculo demonstrat. Unde dicitur. Et erat ihesus eiciens demonium. et illud erat mutum. **Theophil.** Dicitur autem mutus ut in pluribus qui non loquitur. dicitur etiam et qui non audit. sed magis proprie qui nec audit nec loquitur. Qui autem a nativitate non audiunt ex necessitate non loquuntur. Ea enim loquimur que per auditum loqui docemur. Si quis tamen ex aliqua passione superveniente auditum amiserit, hunc nichil prohibet loqui. Qui autem domino oblatus fuit et mutus erat lingua et surdus auditu. **Titus.** Muti autem vel surdi dicit demonium quod hanc ingerit passionem ut non audiatur divinum verbum. Nam demones auferentes aptitudinem humani affectus obtundunt aciem auditus. Propterea venit cristus ut eiciat demonium et audiamus verbum veritatis. Unum enim sanavit ut universalem purgationem faciat humane salutis. Unde sequitur. Et cum eiecisset demonium locutus est mutus. **Beda.** Demoniacus autem iste apud matheum non solum mutus sed et cecus fuisse narratur. Tria ergo signa simul in uno homine perpetrata sunt. Cecus videt mutus loquitur. possessus a demone liberatur. Quod cotidie completur in conversione credencium. ut expulso primum demone fidei lumen aspiciant. deinde ad laudes dei tacentia prius ora laxentur. **Cyrillus.** Hoc autem miraculo patrato extollit eum multitudo preconiis et gloria quam deum decet. Unde sequitur. Et admirate sunt turbe. **Beda.** Turbis autem que minus erudite videbantur dei semper facta mirantibus scribe et pharisei vel negare vel sinistra interpretatione pervertere laborabant. quasi non divinitatis sed immundi spiritus opera fuissent. Unde sequitur. Quidam autem ex eis dixerunt. In belzebub principe demoniorum eicit demonia. Belzebub deus erat accaron. Nam bel quidem ipse est baal zebub autem musca vocatur. Dicitur ergo belzebub. quasi vir muscarum ex cuius spurcissimo ritu principem demoniorum cognominabant. **Cyrillus.** Alii vero pruribus simulati livoris aculeis petebant ab eo videre celeste portentum. Unde sequitur. Et alii temptantes signum de celo querebant ab eo. Quasi dicerent. Quamvis ab homine demonium eicias. non tamen hoc est divine operationis argumentum. Nondum enim vidimus aliquid prioribus miraculis simile. Moyses enim transduxit populum per medium maris. Iosue vero successor eius solem retardavit in gabaon. tu vero nichil horum ostendisti. Aliquid enim prodigia de celo petunt quod huius cogitationibus tunc temporis afficiebantur erga cristum. Ipse autem ut etc. **Crisostomus.** Cum phariseorum suspicio irrationabilis esset metu multitudinis non audebant eam divulgare sed in animis suis eam versabant. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum dixit eis. Omne regnum in se divisum desolabitur et domus supra domum cadet. **Beda.** Non ad dicta sed ad cogitata respondit ut vel sic compellerentur credere potentie eius qui cordis videbat occulta. **Cyrillus.** Non autem respondit ex scripturis quia non attendebant falso eam exponentes. Sed ex his respondet que communiter accidunt. Domus enim et civitas si fuerit velociter dissipatur et etiam regnum quo nichil est validius. Firmatur enim regnum et domus subditorum concordia. Si ergo inquit ego per demonem demonia eicio dissensio inter eos est et perit eorum vis. Unde subdit. Si autem et sathanas in se ipsum divisus est quomodo stabit regnum.

ipsius quia dicitis me in beelzebub eiicere
demonia. Non enim sathanas seipsum ex-
pugnat nec suis satellitibus nocet
sed potius statuit regnum suum. Restat ergo
quod divina virtute conteram sathanam. Am-
brosius. In hoc etiam ostendit regnum
suum indivisum esse atque perpetuum. Et ideo qui
non in christo spem gerunt sed in principe de-
moniorum eiicere demones opinantur. eos
regni negat esse perpetui. quod spectat etiam
ad presentem iudeorum statum. cum enim possit regnum iu-
deorum esse perpetuum. quando a lege christus ihesus
negatur qui ex lege debetur. Ita ex parte
se fides iudaice plebis impugnat. Im-
pii gloria dividitur dividendo dissolvitur
et ideo regnum ecclesie manebit eternum. quia
indivisa fides corpus est unum. Beda
Regnum etiam patris et filii et spiritus sancti
non est divisum quod est eterna stabili-
tate mansurum. Desistant igitur arriani
minorem patre filium. filio vero spiritum sanctum
dicere. Quia quorum unum est regnum horum
est et una maiestas. Crisostomus. Hec quidem
est prima solutio. Secunda vero que est de dis-
cipulis quam ponit subdens. Si autem ego
in beelzebub eiicio demonia. filii vestri
in quo eiiciunt. Non dicit discipuli. sed
filii vestri. volens eorum permulcere furorem.
Cyrillus. Iudei namque et iudeis sunt
secundum carnem sancti apostoli christi discipuli qui pote-
statem in spiritus immundos adepti erant a christo
et oppressos ab eis in nomine christi liberabant.
Cum ergo filii vestri in nomine meo sathanam
conterunt quomodo non est multa amentia dicere
me a beelzebub virtutem habere. Dampnabimini
ergo ex fide natorum vestrorum. Unde subditur
Ideo ipsi iudices vestri erunt. Crisostomus. Cum
enim ex vobis emanantes michi obediunt
liquet quod condempnabunt operantes contraria.
Beda. Vel aliter filios iudeorum exor-
cistas gentis illius significat qui ad invocationem
dei eiiciebant demones. Quasi dicat.
Si expulsio demonum in filiis vestris
deo non demonibus deputatur quare in

me idem opus non eandem habeat causam.
Ergo ipsi vestri iudices erunt non potestate
sed comparatione. dum illi expulsionem
demonum deo assignant. Vos bel-
zebub principi demoniorum. Cyrillus
Postquam ergo quod dicitis calumpnie no-
tam habet manifestum est quod in spiritu dei
eicio demonia. Unde subditur. Porro si
in digito dei eicio demonia profecto per-
venit in vos regnum dei. Augustinus de con-
sensu evangelistarum. Lucas digitum dei dicit ubi
matheus dixit spiritum. ab eadem sententia non
recedit quin potius etiam aliquid docet ut
noverimus quemadmodum intelligimus
ubicumque scripturarum legimus digitum dei.
Augustinus de questionibus evangeliorum. Dicitur autem spiritus
sanctus digitus dei propter partitionem donorum que
in eo dantur unicuique propria sive hominum sive
angelorum. In nullis enim membris nostris
magis apparet partitio quam in digitis. Cy-
rillus. Vel spiritus sanctus dicitur digitus
dei. filius enim manus et brachium patris
dicitur est. operatur enim per ipsum cuncta pater.
Sicut igitur digitus non est alienus
a manu sed ei naturaliter inest sic spiritus
sanctus consubstantialiter coniungitur filio et per
eum omnia filius operatur. Ambrosius.
Nec enim tibi membrorum comparatione
eorum portio quedam videatur fa-
cienda divisionis. Indivisue enim rei non
potest esse divisio. Et ideo ad formam unitatis
non ad distinctionem potestatis referendi di-
giti nuncupatio est. Athanasius. Ad-
prius autem non renuit dominus gratia sic humi-
litatis dicere se minorem spiritu sancto dicens
se in eo demones eicere quasi non sufficiente
humana natura ad demonum expulsionem
nisi virtute spiritus sancti. Cyrillus. Et
ideo conveniente dicit. Pervenit in vos
regnum dei. id est si ego homo existens
in spiritu divino eicio demones ditata
est humana natura in me et advenit
regnum dei. Crisostomus. Dicit autem super vos

ut eos attraheret, q. d. Si nobis ad
venit prosperitas, cur vestra bona fastidi
tis. Ambrosius. Simul etiam ostendit
imperialem quandam esse spiritus sancti
potestatem in quo regnum dei est.
Nos quoque in quibus habitat spiritus esse
regalem domum. Titus. Vel dicit: Per
venit in vos regnum dei, ut intelligatur
pervenit contra vos, non pro vobis. Hor
rendus enim est perfidis Christi sermonis ad
ventus. Cyrillus. Quia vero erant
per multas consideraciones detrahentium de
tractare sermone utitur autem exemplo
manifestissimo quod demonstrat volentibus
intueri quod principem huius seculi virtute
sibi insita vicit dicens: Cum fortis
armatus custodit atrium suum in pace
sunt ea que possidet. Crisostomus. Fortem
vocat dyabolum non quia naturaliter huius
sit, sed innuens antiquum eius tirannidem
quam pusillanimitas nostra causavit. Cy
rillus. Erat autem ante salvatoris adventum
violentia multa rapiens alienos
greges scilicet dei, et quasi ad proprium ducens
ovile. Theophilus. Arma autem eius sunt omnes
species peccatorum, in quibus confidens con
valuit contra homines. Beda. Atrium
vero illius mundum appellat qui in ma
ligno positus est, in quo usque ad salvato
ris adventum paciebatur impiis et in cor
dibus infidelium sine ulla contradictione qui
escebat, sed fortiori potentia Christus vic
tor homines liberando ipsum eiecit. Unde
subdit: Si autem fortior illo superveniens
vicerit eum, universa arma eius auferet
in quibus confidebat et spolia eius dis
tribuet. Cyrillus. Postquam autem dei
summi verbum largitor fortitudinis dator
et dominus virtutum factum est homo, invasit
illum et arma eius abstulit. Beda. Et
autem arma eius astucie dolique nequitie
spiritualis. Spolia vero eius ipsi homines

sunt ab eo decepti. Cyrillus. Nam qui du
dum ruerant fuerant ab eo in dyabolicam igno
rantiam et errorem evocati sunt per sanctos apostolos
ad noticiam veritatis et oblati sunt deo patri per
fidem adhibitam filio. Basilius. Distribuit
etiam spolia exhibens fideles custodie an
gelorum ad hominum salutem. Beda. Victor autem
Christus spolia distribuit, quod est insigne triu
mphantis, quia captivam ducens captivita
tem dedit dona hominibus, quosdam quidem
apostolos, alios evangelistas, hos prophetas, illos
pastores ordinans et doctores. Crisostomus.
Deinde ponitur quarta solutio cum subdit:
Qui non est mecum adversum me est. q. d. Ego
volo homines deo offerre, sathanas autem
contrarium. Qualiter ergo michi qui non coo
peratur, sed dissipat que mea sunt, tam
michi consentaneus fieret ut una mecum
eiceret demones. Sequitur: Et qui non colli
git mecum dispergit. Cyrillus. Quasi
dicat: Ego veni ut filios dei ab eo di
spersos congregem, at ipse sathanas
cum mecum non sit que collegi salvans temp
tat dispergere. Qualiter ergo qui meis dis
pensacionibus refragatur virtute michi
inspirat? Crisostomus. Et si qui non cooperatur
adversarius est, multo magis qui obstat.
Videtur tamen michi et iudeos de
prope sub enigmate tangere ordinans eos
cum dyabolo. Nam et ipsi agebant contra eum
et dispergebant que congregabat. Cum
immundus spiritus exierit. Cyrillus. Post pre
missa ostendit dominus unde acciderit perfidos
iudeos ut ad huius opiniones laberentur
de Christo dicens: Cum immundus spiritus
exierit ab homine ambulat per loca ina
quosa querens requiem. Crisostomus. Hoc enim
exemplum ad iudeos spectare Matheus
expressit dicens: Sic erit et generationi
huic pessime. Quando enim erant in egipto
vivebant ritu egipciorum, inhabitabat in eis
spiritus malignus qui expulsus est ab eis
quando immolaverunt agnum in figura Christi

et limen superfluit eius sanguine et sic civita-
tem destructorem **Ambrosius** Itaque uno
homine totius populi iudaici comparatio est
a quo per legem spiritus immundus excreatur
Sed quia in gentibus quorum corda prius aridi
erant. sed postea per baptismi rore spiritus hu-
mectabant propter fidem Christi requiem diabolus
reperire non potuit In mundis enim spiritibus
spiritus immundus est. Ideo regressus est ad ple-
bem iudeorum Unde sequitur Et non inve-
niens dicit Revertar in domum meam unde
exivi. **Origenes** id est ad eos qui sunt
ex istis. quos videt nichil divinum in se
continentes. sed desertos et vacantes habita-
tione eius Unde sequitur Et cum venerit in-
venit scopis mundatam. **Ambrosius**.
forensi enim et superficiaria. ipse compuncti-
one manet interiore pollutior. Neque enim
sacri fontis irriguo aut abluebat aut re-
stinguebat ardorem. merito igitur ad eam ipse
redibat immundus adducens secum septem
spiritus nequiores. Unde sequitur Et tunc
vadit et assumit secum septem alios
spiritus nequiores se et ingressi habitant
ibi. Eum scilicet in ebdomada legis et
octave misterium committit itaque ut nobis
multiplicatur septiformis spiritus gratia ita
illis immundorum spirituum omnis cumulatur
iniuria. Universitas enim sub numero aliquoti-
ens comprehenditur **Crisostomus** Involvunt autem
tunc in iudeos demones peiores prioribus
Nam tunc temporis in prophetas seviebant
Nunc vero ipsi domino prophetarum iniuriantur
atque ideo a vespasiano et tito peiora pas-
si fuerunt hiis que passi fuerant in e-
gipto et babilone. Unde sequitur Et fiunt
novissima illius peiora prioribus Cum tunc
etiam adesset eis divina provisio et gratia
spiritus sancti Nunc vero etiam hac tota pri-
vantur propter quod et virtutis maior penuria
nunc et erumpna intensior et demonum
operatio sevior **Cyrillus** Sunt etiam no-
vissima peiora prioribus secundum illud apostoli

Melius erat eis viam veritatis non agnos-
cere quam post agnitam retrorsum **Beda**
Potest etiam hec accipi de heretico quolibet vel
scismatico vel etiam malo catholico de quo tempore
scismatis spiritus immundus exierat loca que
arenosa peragrat id est corda fidelium que a mol-
licie fluxe cogitationis expurgata sunt callidus
insidiator explorat si quos ibi nequitie sue
gressus figere possit Dicit autem Revertar in
domum meam unde exivi. In quo timendum
est ne culpa quam in nobis extinctam credebamus
per incuriam nos vacantes opprimat Inve-
nit autem eam scopis mundatam hoc est
gratia baptismatis a peccatorum labe castiga-
tam. sed nulla boni operis industria cumula-
tam. Per septem autem malos spiritus quos
assumit universa vitia designat Nequiores
autem dicuntur quia non solum habebit illa
septem vitia que septem spiritualibus sunt contraria
virtutibus sed etiam per ypocrisim ipsas se
virtutes habere simulabit. **Crisostomus** Nunc
sic illustrati et aptissime malis renati
demum redimus ad eandem nequitiam gra-
vior deinde erit pena sequentium pec-
catorum **Beda** Possunt etiam simpliciter
intelligi dominum hec addidisse ad distinctionem suorum
et sathane operum ad invicem sathanas
vero in munda gravioribus sordibus conta-
minare festinet Factum est autem etc. **Be-
da**. Scribis et phariseis dominum temptan-
tibus simul et blasphemantibus incarna-
tionem eius magna fiducia quedam mulier
confitetur. Unde dicitur Factum est autem cum
hec diceret extollens vocem quedam
mulier de turba dixit illi beatus ven-
ter qui te portavit et ubera que suxisti Ubi
et presentium calumpniam et futurorum con-
fundit hereticorum perfidiam Nam sicut
tunc iudei spiritus sancti opera blasphemando
verum dei filium negabant sic he-
retici postea negando mariam semper

virginem spiritu sancto operante virtute nas-
citurus virgeniti deos carnis sic mariam
ministrasse. unde consubstantialem nostri filium hominis
fateri non debere dixerunt. Sed si caro
verbi dei secundum carnem nascentis a carne
virginis matris communicatur extranea sine
causa venter qui eum portasset. et ubera
que lactassent beatificantur. Qua vero con-
sequentia eius lacte credatur nutritus cuius
semine negatur esse conceptus. cum ex utroque
et eiusdem fontis origine secundum physicos
utrumque liquor emanare perhibetur. Non
autem tantummodo eam que verbi dei corporaliter
generare meruerat. sed et omnes qui idem
verbum spiritualiter auditu fidei concipere
et boni operis custodia vel in suo vel
in proximorum corde parere et quasi alere
studuerint asserit esse beatos. Sequitur
enim. At ille dixit Quinimo. Beati qui
audiunt verbum dei et custodiunt illud.
Crisostomus. Non fuit hec responsio re-
prehendentis matrem. sed ostendentis quod nichil
ei partus profuisset nisi valde bona
et fidelis fuisset. Ceterum si marie
non proderat sine virtutibus animi christum ab
ea ortum traxisse. multo magis nobis
sive patrem sive fratrem sive filium virtuosum
habemus. Nos autem absistamus ab illius
virtute nequaquam hoc prodesse valebit.
Beda. Eadem autem dei genitrix
et inde quidem beata. quia verbi in-
carnandi ministra facta est temporalis. sed
inde multo beatior. quia eiusdem semper
amandi custos manebat eterna. Hac
etiam sententia sapientes iudeorum percutit
qui verbum ~~audire~~ dei non audire et
custodire sed negare et blasphemare
querebant. Turbis autem concurrentibus
etc. Beda. Dupliciter dominus fuerat tunc
pulsatus. Quidam autem calumpniabantur
eum in beelzebub eiecisse demonia quibus
hactenus est responsum. Alii temptantes
signum de celo querebant ab eo quibus
adhuc respondere incipit. Unde dicitur Tur-

bis autem concurrentibus cepit dicere Generatio
hec generatio nequam est. Ambrosius. Ut
sciamus synagoga populum ubi ecclesie beatitudo
laudatur. Sicut autem fuit Jonas signum
niniuitis. ita erit et filius hominis iudeis.
Unde subditur Signum querit et signum non
dabitur ei nisi signum Jone prophete. Basilius.
Signum est res in propatulo posita alicuius oc-
culti continens in se declarationem. sicut Jone
signum descensum ad inferos et iterum ascen-
sum christi a mortuis representat. Unde subditur
Nam sicut Jonas signum fuit niniuitis ita
et filius hominis generationi isti. Beda. Signum
eis tribuit non de celo quia indigni erant
videre. sed de profundo inferni signum scilicet
incarnationis non divinitatis passionis non
glorificationis. Ambrosius. Ut autem Jone signum
typus dominice passionis est. Ita etiam gravium
que iudei commiserunt testificatio peccatorum
est simul advertere licet et maiestatis
oraculum et pietatis indicium. Namque nini-
vitarum exemplo. et denunciatur supplicium
et remedium donatur. Unde etiam de-
bent iudei non desperare indulgentiam
si velint agere penitentiam. Theophilus. Sed
Jonas post exitum suum a ventre ceti
sua predicatione niniuitas convertit. christo re-
surgente iudeorum generatio non credidit. Unde
preiudicium fuit eis de quo preiudicio subditur
duplex exemplum cum dicit Regina au-
stri surget in iudicio cum viris generationis
huius et condempnabit illos. Beda. Non
utique potestate iudicii sed comparatione facti
melioris. Unde sequitur Quia venit
a finibus terre audire sapientiam salomonis
et ecce plus quam salomon hic. Hic non
loco non pronomen. sed adverbium loci significat
id est in presentiarum in medio consistit qui incom-
parabiliter est salomone prestantior. Cy-
rillus. Non autem dixit maior salo-
mone ego sum. ut persuaderet nobis
humiliari. et si fecundi simus spiritualium

gratiarum q. d. festinavit ad audiendum
Salomonem. mulier barbara per tam lon-
gum iter auditura sapientiam visibilium crea-
turarum et virtutes herbarum. Vos autem cum assistatis
et audiatis de visibilibus et celestibus ipsam
sapientiam. evos in sententiam et verba signis
et operibus comprobantem alienamini erga auditum
et miracula insensibiliter permanetis. **Beda.**
Si autem regina austri que electorum esse non
dubitatur surget in iudicio cum reprobis
iudicatur una cunctorum bonorum scilicet
malorumque resurrectio mortalium. Et hoc
non iuxta fabulas iudeorum mille annis
ante iudicium sed in ipso esse futuri iudicii.
Ambrosius. In hoc quoque iudeorum ple-
bem dampnans ecclesie misterium vehementer
exprimit que in regina austri per studium
percipiende sapientie de totius orbis finibus
congregatur ut pacifici salomonis illa
cognoscat. Regina plane cuius regnum est
indivisum de diversis et distantibus populis
in unum corpus assurgens. **Greg. nissenus**
Sicut autem illa regina erat ethyopum et
longe distans. Sic in principio. ecclesia erat
eadem genere et multum distabat a veri
dei noticia. Et ubi pacificus Christus e-
micuit tunc circumstantibus iudeis accedit
gentilis offerens cum ipsa pietatis aroma-
ta et aurum divine noticie et gemmas obe-
diencie scilicet preceptorum. **Theophil.** Vel
quia auster laudatur in scriptura sicut
calidus et vivificans. Anima igitur reg-
nans in austro id est in spirituali conversacione.
Venit audire sapientiam salomonis regis
pacifici domini et dei nostri id est in contemplacionem
erigitur ad quam nullus pervenit nisi reg-
net in bona vita. Ponit autem consequenter
exemplum de ninivitis dicens. Viri ni-
nivite surgent in iudicio cum generacione
hac et condempnabunt illam. **Crisostomus.** Con-
dempnacio iudicum ex similibus vel dis-
similibus fit. Ex similibus quidem. sicut
in parabola de decem virginibus. Ex dissimi-
libus autem sicut cum ninivite condempnant

eos qui erant tempore Christi. ut sic fiat
condempnacio clarior. Nam illi quidem bar-
bari. hii vero iudei. hii refecti propheticis docu-
mentis. illi nunquam acceperant auditum divinum.
Illuc venit servus hic dominus. Ille cum afflictione
predicabat. iste regnum celorum annunciat. No-
tum est ergo cuilibet quod iudeos decebat
pocius credere. Addit autem contrarium. Unde
subdit. Quia penitentiam egerunt in predicacione
Ione et ecce plus quam Ionas hic. **Ambrosius**
Sed misterium autem ex duobus constat
ecclesia. ut aut peccare nesciat quod scilicet
pertinet ad austri reginam aut peccare
desinat quod scilicet pertinet ad ninivitas
penitentiam agentes. penitentia enim delictum abolet
sapientia cavet. **Aug. de con. ewang.** hoc
autem lucas narrat eo quidem loco quo ma-
theus sed aliquanto dispari ordine. Quis autem
non videt superfluo queri. quo illa ordine
dixit. cum et hoc discere debeamus per ewan-
gelistarum excellentissimam auctoritatem non esse
mendacium si quisquam non hoc ordine quo
alius sermonem digesserit. quo ille aliquo
processit cum ipsius ordinis nichil inter-
sit ad rem sive ita sit sive ita. Nemo
lucernam accendit. **Cyrillus.** dicebant
iudei dominum operari miracula non propter
fidem sed propter applausus videntium. Re-
probat igitur intentionem calumpniam indu-
cens exemplum lucerne cum dicit. Ne-
mo lucernam accendit et in abscondito
ponit neque sub modio sed super cande-
labrum ut qui ingrediuntur lumen videant.
Beda. De se ipso dominus hec loquitur osten-
dens et si supra dixit nullum generacioni nequam
nisi signum Ione dandum nequaquam tamen
lucis sue claritatem fidelibus occultandam.
Ipse quippe lucernam accendit qui testam
humane nature flamma sue divinitatis im-
plevit. Quam profecto lucernam nec credentibus
abscondere. nec modio supponere hoc est
sub mensura legis includere nec intra
unius iudee terminos voluit
cohibere. sed supra candelabrum posuit id est
ecclesiam quia in nostris frontibus fidem

sue intimationis aspicit ut qui etiam fideliter ingredi voluerint lumine veritatis palam queant intueri. Denique precipit ne opera tantum sed et cogitationes et ipsas etiam cordis intentiones mundare et castigare meminerimus. Nam sequitur Lucerna corporis tui est etc. Ambrosius. Vel lucerna fides est iuxta quod scriptum est. Lucerna pedibus meis verbum tuum domine. Verbum enim dei fides est nostra. Lucerna autem lucere non potest nisi aliunde lumen acceperit. Unde et vigor mentis et sensus accenditur ut lucerna que perierat possit reperiri. Nemo ergo fidem sub lege constituat. Lex enim intra mensuram est. Extra mensuram gratia. Lex obumbrat, gratia glorificat. Theophilus. Vel aliter quia iudei videntes miracula accusabant ex corum mentis malicia, propter hoc dicit dominus quod accipientes lucidum a deo intellectum, scilicet ex emulatione obscurati miracula et beneficia non cognoscebant. Sed adhuc intellectum a deo accepimus ut supra candelabrum ponamus ut et alii qui ingrediuntur lumen videant. Sapiens quidem iam ingressus est, qui vero addiscit adhuc ambulat quod phisicis dicat. Sed vos vero intellectum ad miraculorum noticiam et aliis declarare quod que videtis sunt opera non beelzebub sed filii dei. Unde secundum hunc intellectum subdit. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Origenes. Oculum quippe appellat hic intellectum mentem totam aut actionem [illegible] non corporalia hic tropologice vocatur corpus. Illustratur enim ad intellectum actio tota. Theophilus. Sicut autem corporis oculus si lucidus fuerit corpus lucidum erit. Si vero tenebrosus et corpus similiter tenebrosum. Sic comparatur intellectus ad actionem. Unde subditur. Si oculus tuus fuerit simplex totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit totum corpus tuum tenebrosum erit. Origenes. Intellectus enim a sui principio in solo simplicitatis studio est. in illam [illegible]

duplicitatem et dolum et divisionem in se. Crisostomus. Si ergo intellectum corrumpimus qui potest plures passiones totam lesimus actionem, patimur quod diram caliginem propter passionem corrupti intellectus. Unde subdit. Vide ergo ne lumen quod in te est tenebre sint. Non sensibiles dicit tenebras. Sed intrinsecam earum originem et quas nobiscum passim deferimus extinctis nobis oculis autem de cuius lumine extincto subdit dicens. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit non habens aliquam partem tenebrarum erit lucidum totum et sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Origenes. Id est si corpus tuum sensibile factum est luminosum illustratum corpore a lucerna adeo ut non amplius in te sit membrum tenebrosum multo magis te non peccante in tantum fiet lucidum totum tuum corpus spirituale ut appareant splendores eius illustrantes lucerne divinus que erat in corpore quam consueverat esse caligo dirigatur quousque percipit intellectus. Gregorius nazanzenus. Vel aliter lucerna et oculus est prelatus. Necesse est ergo ut sicut oculo puro se habente corpus dirigitur, impuro vero existente deviat. Sic et in prelato qualiter cumque se habeat aptet plus naufragium patietur vel salvari. Gregorius xxviii moralium. Vel aliter appellatione corporis unaqueque actio que intentionem suam sequitur intentionem oculus. Sequitur lucerna itaque corporis est oculus, quia per bone intencionis radium merita illustrantur actionis. Si ergo oculus tuus simplex fuerit totum corpus tuum lucidum erit. Quia si recte intendimus per simplicitatem cogitationis bonum opus efficitur etiam si minus bonum esse videatur. Et si oculus tuus nequam fuerit totum corpus tuum tenebrosum erit. Quia cum perversa intentione quid vel rectum agitur, et si splendere coram hominibus cernitur tamen apud

operamen mentis iudicii obscuratur unde
et recte subiungitur. Vide ergo ne lumen
quod in te est tenebre sint. Quia si
hoc quod bonum nos agere credimus ex mala
intentione fuscamus, quanto ipsa mala sunt
que mala esse etiam cum agimus non ignoramus.
Beda. Cum autem subdit. Si ergo corpus
tuum lucidum fuerit etc. totum corpus omnium
omnia opera vocat dicit. Si igitur bona
intentione patraveris non habens intus conscientiam
aliquid partem tenebrosam cogitationis etiam
si contigerit aliquem proximorum tua bona actione
noceri. tu tamen pro tuo simplici corde
et hic et in futuro lucis gratia donaberis
quod signat subdens. Et sicut lucerna ful
goris illuminabit te. hoc contra versucias
phariseorum subdole signa querentium specialiter
dictum est. Et cum loqueretur etc. Cyrillus.
Phariseus quamvis tenax esset sui apostoli
dominum tamen misericordiam domum vocat. Unde
dicitur. Et cum loqueretur rogavit illum qui
dam phariseus ut pranderet apud se.
Beda. Consulte lucas non ait. et cum
hec loqueretur. sed cum loqueretur. ut osten
dat eum non statim finitis que proposu
erat verbis. sed aliquot interpositis
apud phariseum prandere rogatum. Augustinus
de con. ewan. Ut enim hoc lucas nar
raret digressus est a matheo circa
illum locum ubi ambo commemoraverunt quod
dictum est a domino de signo Jone et de regina
austri et de spiritu immundo. Postque ser
monem dicit matheus. Adhuc eo loquente
ad turbas ecce mater eius et fratres stabant
foris querentes ei loqui. lucas autem in
eo sermone domini commemoratis etiam quibusdam
que matheus dixisse dominum pretermisit
ab ordine quem cum matheo tenuerat di
greditur. Beda. Itaque postquam nunciatum
sibi foris matrem et fratribus ait. Qui cum
fecerit voluntatem domini. hic frater meus
et soror mea et mater est. datur in
telligi rogatus pharisei intrasse convivium

Cyrillus. Sed populus qui coram phariseorum
nequicia noverat dispensative condescendit
satagens commovere eos ad similitudinem
optimorum medicorum. quia gravius infirmi
tatibus afferunt remedia. Sic industrie unde
sequitur. Et ingressus recubuit. Videns autem
occasionem verbis, populus indocilis phariseus scanda
lizatus quia cum ornaret eum insitum et
affectam non conformabatur irrationabili eorum consue
tudini. Unde sequitur. Phariseus autem cepit
intra reputans dicere quare non baptizatus
est ante prandium. Augustinus de verbis domini.
Omni enim die pharisei antequam manducarent
abluebant se aqua. quasi cottidiana lavatio
posset cordis esse. mundatio apud se ipsum
autem phariseus cogitavit voce non sonuit.
ille tamen audivit qui interiora cernebat.
Unde sequitur. Nunc vos pharisei quod de
foris est calicis et catini mundatis quod
autem intus est vestrum plenum est rapina et in
iquitate. Cyrillus. Potuit autem dominus et
aliis uti verbis. commonens phariseum in
sanum captat tamen tempus. et ex hiis que
erant pre manibus contexit documentum.
Hora namque mense et pabuli simulque
exemplo calicem et catinum ostendens
quod mundos et lotos decet esse simul mini
strantes deo non solum a spurcitia corporali
verum et ab ea que latet infra sensus pe
nes mentem. Sicut etiam aliquid vasis
quibus servitur in mensa bonum est et
ex his sordes carere contagiis. Ambrosius.
Vide nunc corpora nostra terrenorum et fra
gilium expressione signari que brevi lapsu
precipitata frangantur et facile ea que mens
volvit interna. per sensus et gesta corporis
prodi. Sicut illa que calicis intus continen-
tur foris lucent. Unde et in posterioribus non du-
bium est vocabulo calicis passionem corporis
declarari. Cernis igitur quia nos exteriora
huius calicis et catini. sed interiora conta
minant quia dixit. Quod intus est
vestrum plenum est rapina et iniquitate. Augustinus

de ablu(tion)is d(omi)ni Sed q(uo)n(iam) non p(er)perit ho(m)i(ne)m
a quo fuerat i(n)uitat(us) magis q(ui)de(m) ob
iurgando p(er)perit. ut correct(us) in iudicio p(er)
curr(er)et. Deinde ostendit nobis q(uo)m(odo) et bap-
tisma. quod semel adhibetur p(er) fide(m) mundat
foris aut(em) intus est non foris. phrisei aut(em)
fide(m) contempnebant. et quod erat foris
sanabant. intus i(n)quinatissimi manebat
q(uo)d d(omi)n(u)s inp(ro)bat dicens Stulti nonne
qui fecit quod deforis est. etia(m) quod de
intus est fecit. Beda. q. d. Qui utru(m)q(ue)
ho(m)i(n)is natura(m) fecit utramq(ue) mundari
desiderat hoc est contra manicheos qui
anima(m) tantu(m) a deo. carnem u(er)o putant
a dyabolo creata(m) hoc eci(am) est contra illos
qui corporalia peccata fornicatio(n)em scilicet
et furtu(m) et cetera talia quasi grauissima
detestantur. Spiritualia vero que no(n) minus
dampnat ap(osto)l(u)s ut leuia contempnu(n)t. Ambros(ius)
Deus aut(em) q(ui) bonus p(re)ceptor docuit q(u)o(m)o(do)
int(us) corporis mundare contagiu(m) debeamus
dicens Verumptamen quod sup(er) est date
elem(osinam). et ecce omnia munda s(un)t vobis.
Vide q(uan)ta remedia mundat nos mi(sericordi)a.
mu(n)dat nos dei sermo iuxta quod scriptu(m) est
Iam vos mundi estis p(ro)pt(er) sermone(m) que(m)
locutus sum. Aug(ustinus) de eta(te). Confitere
monet ut mu(n)dam fieri. et q(ui)a seruare que-
rit. quos magno redemit precio post
g(ra)ciam baptismi sordidatos dare(t) demo-
seruari posse. Cris(ostomus) Dicit aut(em) date
elem(osinam) non i(n) iusticiam. Est e(ni)m ela(rgitio) q(ue)
caret i(n)iusticia qualibet. hec omnia fac(it)
munda et ieiunio est prestancior q(ui)a q(ui)
u(i)s sit laboriosus. illa tamen est lucrosi-
or. Illustrat a(n)i(m)a(m). impinguat. bona(m) ef-
ficit et decoram. Qui cogitat misereri ro-
ganti citius a peccatis desistet. Sicut
e(ni)m medicus qui crebro vulneratos me-
detur frangit(ur) de facili in erumpnis
aliorum Sic et nos si vacauimus ege-
norum auxiliis de facili contempnemus pe-
c(unia)m et mediim lenabim(ur) Non solu(m)

est igitur ele(mosin)a cataplasma tu(m) valeat o(mn)ib(us)
appo(n)i vulnerib(us). Beda. Dicit aut(em) Quod
sup(er) est. scilicet neces(sari)o victui et vestitu(i)
Neq(ue) e(ni)m ita facienda iubetur ela(rgitio) ut te
ip(su)m co(n)sumas i(n) copia. sed ut tui cura corporis
co(m)pleta i(n)opem q(ua)ntu(m) vales sustentes.
Vel ita intelligendu(m) Quod sup(er) est
i(d est) quod multo scelere p(re)occupatis solu(m)
remediu(m) restat. Date elem(osinam) Qui sermo
ad omnia que utili misericordia fiunt valet.
Non e(ni)m solum qui dat esurienti cibu(m)
et cetera huius. Verum et qui dat ve(n)iam
peccanti atq(ue) orat pro eo. et qui corripit
et aliqua emendatoria pena plectit elem(osinam)
dat. ~~Vel dicit~~ Theoph(ilus). Vel dicit Q(uo)d
sup(er) est Nam facultates presedent
cupido cordi. Ambrosius Totus itaq(ue)
p(er) i(n)ceptum ab hinc dirigit(ur) locus
ut q(ua)m nos ad studiu(m) simplicitatis in-
uitat superflua iudeoru(m) et t(er)rena co(n)de(m)p-
nat et tamen ip(s)is peccatoris abolicio(nem)
p(ro)mittit(ur). si mi(sericordi)a(m) sequat(ur). Aug(ustinus) de v(er)bis
d(omi)ni. Si aut(em) mundari non p(ossu)nt i(n)si
credentes mei. qui fide mundat cor.
quid est quod dicit. date elem(osinam). et ecce
omnia munda s(un)t vobis Attendamus forte
et ip(s)e exponit. Illi e(ni)m de omnib(us) suis
fructibus decimas p(ar)tem detrahebant
et elem(osinas) dabant q(uo)d non facile facit aliq(ui)s
xp(ist)ianus In q(ui)b(us) irridentes illu(m) eius hoc
dicentem quasi hominibus qui elem(osinas) no(n)
facerent. hoc d(omi)n(u)s sciens subiungit Sed
ve vobis phariseis qui decimat(is) menta(m)
et rutam et omne olus et p(re)terit(is) iudi-
ciu(m) et caritate(m) dei. Non ergo est hoc
facere elem(osinam). facere e(ni)m elem(osinam) est facere mi(sericordi)a(m)
Si intelligis a te incipe. Quomodo e(ni)m es
mi(sericor)s alteri si crudelis es tibi Audi
scriptura(m) dicentem Miserere a(n)i(m)e tue pla-
cens deo. Redi ad co(n)sc(ienti)am tua(m) quicu(m)q(ue)
male aut infideliter viuis et ibi inue-
nis mendicante(m) a(n)i(m)am tua(m) vel forte
egestate obmutescente(m) In vdless [illegible]

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

et caritate fac clam cum actione tua Aliud est iudicium. Displicet tibi aliud est caritas dilige deum. Dilige proximum hanc clam si pretermittas quantumvis ames nichil facis quantum tenuum nos facis **Cyrillus.** Vel hoc in phariseorum reprehensionem quia illa sola precepta attencius observari videbant a populis subiectis que causa erant illis reddituum secundum. Ut nec minima olerum postponerent/ opus autem gerende dilectionis ad deum et iudicij iusticie censuram negligebant **Theoph.** Aliud enim deum contempnebant indifferenter sacra tractantes pariter eis dilectionem dei sive iudicium vero dilectionis innuit proponi Nam quod aliquis iuste iudicat pro proximo ex eius dilectione provenit **Ambrosius** Vel iudicium ideo quia non omnia que agimus in iudicium referunt Caritatem ideo quia non ex affectu diligit deum Sed ne rursus fidei studiosos nos faciat operum negligentes perfectione fidelis viri brevi sermone concludit ut et fide et operibus approbetur dicens hec autem oportuit facere et illa non omittere **Crisostomus** Ubi quidam sermo iudaice mundacionis agebatur totaliter preterivit Sed quia decima elemosina quedam est et non dum erat tempus oppressa memorandi legalia propter hoc dicit hec oportuit facere **Ambrosius** Arrogancia quasi iactancia quod iudeorum redarguit dum primatus appetit. Sequitur enim Ve vobis phariseis qui diligitis primas cathedras in synagogis et salutaciones in foro **Cyrillus** Per ea quibus iterum reprehendit nos facit meliores vult etenim nos ambicionem cavere et non plus venari apparenciam quam veram existenciam quod tunc pharisei agebant Salutari enim ab aliquibus et presidere eis non ydoneos esse ondinit pluribus enim hec contingunt cum boni non sint. Unde subdit Ve vobis qui estis ut monumenta que non apparent Volentes enim ab hominibus salutari et eis presidere ut magni existimentur et ab occultis sepulchris non differunt que videntur quidem exterius speciosa ornamentis. Sed intus plena omni spurcicia. **Ambrosius** Et quia sepulcra que non apparent specie fallunt visu quasi decipiunt transeuntes Unde sequitur Et homines ambulantes supra nesciunt. Ita scilicet ut cum foris speciosa promittant plena fetoris includunt **Crisostomus** Sed quia tales extiterunt pharisei non est mirabile Si autem nos digni reputati sumus templa dei facimus repente sepulchra plenum fetorem continencia hoc est extreme miserie **Cyrillus** Dicit autem hic apostata Julianus Vitanda esse sepulchra quod repperiens ipse ait esse immunda sed ignoravit vim verborum salvatoris Non enim iussit a monumentis discedere sed eis comparavit phariseos fetorum plenum Respondens autem quidam etc. **Cyrillus** Redarguicio quod mansuetos transfert in melius superbis hominibus videtur intollerabilis esse solet Unde cum salvator reprehenderet phariseos tamquam deviantes a recto calle procellebatur ex hoc legis peritorum turba Unde dicitur Respondens autem quidam ex legis peritis ait illi magister hec dicens eciam nobis contumeliam facis **Beda** Quam misera consciencia que audito dei verbo sibi contumeliam fieri putat et commemorata pena perfidorum se semper intelligit esse dampnandam **Cyrillus** Erant autem alij legis periti a phariseis non pharisei diversi ab alijs quasi religiosi videbantur legis autem periti scribe erant et doctores questiones legis solventes. **Cyrillus** Repperus autem legis peritis invectivam ingerit et deprimit vanum eorum supercilium Unde sequitur At ille ait Et vobis legis peritis ve quia oneratis homines oneribus que portari non possunt et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. Exemplo patenti utitur ad eos dirigendum Erat

legis onerosa iudeis ut fatentur Christi disci-
puli. Ipsi vero fasces importabiles legis
colligentes et subditis supponentes ipsi nul-
latenus tangebant. *Theophilus* Quotiens
etiam doctor facit que docet allevia(t)
fascem tradens ad exemplum se ipsum. Cum
vero nil agit eorum que docet tunc gra-
viores fasces videntur eis qui doctrine sub-
sunt ut pote qui nec a doctore possunt por-
tari. *Beda*. Recte autem audiunt quod sarci-
nas legis uno digito non tangunt hoc est
nec in minimis quidem eam perficiunt
quia se contra morem patrum sine fide et
gratia Christi salvare et firmandam tradere
presumebant. *Gregorius Nissenus* Tales quidem
modo sunt plures iudices seculi peccato-
rum et debiles agoniste. Intollerabiles
legis latores et debiles portitores nec
appropinquare volentes. nec palpare vite
honestatem quam irremediabiliter exigunt
a subiectis. *Cyrillus*. Postquam igitur re-
probavit onerosam legis peritorum pro-
fessionem inducit generalem in vecordiam et cunctos
principes iudeorum dicens. Ve vobis qui
edificatis monumenta prophetarum et patres
vestri occiderunt illos. *Ambrosius* Bo-
nus est hic locus adversus superstitionem ne-
quissimam iudeorum. quia edificando sepulcra
prophetarum patrum suorum facta dampnabant
emulando autem paterna scelera in seipsos
sententiam retorquebant. Non enim edificatio
sed emulatio loco criminis estimatur. Unde
subdit Profecto testificamini quod consentitis
operibus patrum vestrorum quoniam quidem ipsi eos
occiderunt. vos autem edificatis eorum se-
pulchra. *Beda*. Simulabant quidem
se favorem vulgi captando patrum suorum
horrere perfidiam memorias prophetarum qui ab
eis occisi sunt magnifice ornando. sed
ipso opere testificantur quantum paterne nequicie
consentiant in iniuriis agendo dum apostolis
perimitati Unde subditur Propterea et

sapientia dei dixit mittam ad eos prophetas
et apostolos. et ex illis occident et persequentur
Ambrosius. Dei sapientia Christus est. Denique
in matheo habes. Ecce ego mitto ad vos
prophetas et sapientes. *Beda*. Si autem
eadem sapientia dei prophetas et apostolos quos misit es-
sent heretici Christo ex virgine principium da-
re. omittant alium legis et prophetarum. alium
novi testamenti deum predicare. Quamvis sepe
etiam apostolica scriptura prophetas non eos
solum qui futuram Christi incarnationem sed
et eos qui ventura celestis regni gau-
dia predicent appellent. Sed nequaquam
hos crederem apostolis in catalogi or-
dine preferendos. *Athanasius*. Sive autem
accidant mores occisorum alicuius quod eos
clamabit. Sive persequentium memorialia
sue iniquitatis emittant. Fuga enim persecutoris
passorum et in magnum redundat scandalum
hominum. Nemo enim pium et mansuetum fu-
git. sed potius austerum et moribus im-
butum iniquis. Sequitur Ut inqui-
ratur sanguis omnium prophetarum qui effusus
est a constitutione mundi a generatione ista
Beda Queritur cum sanguis omnium prophe-
tarum atque iustorum ab una iudeorum generatione
requiratur cum multi sanctorum sive ante in-
carnationem sive post ab aliis sint nati-
onibus interempti. Sed moris est scrip-
turarum duas sepe generationes hominum bonorum
malorum quoque computare. *Cyrillus*. Et si
ergo demonstrative generationem istam non
exprimit solum tunc astantes et audientes
sed quibus homicida astruitur eum simile
similiter. *Crisostomus* Ceterum si dicat iudeos
graviora passuros hoc non immerito
fit eo quod et peiora omnibus ausi sunt
et nullo preteritorum castigati sunt. Sed cum
vidissent alios peccasse et punitos
fuisse non sunt meliores effecti sed
similia commiserunt. Non autem itaque pro
commissis aliorum alii luunt penam. *Theophilus*
Condidit autem dominus iudeos esse heredes

maliciae Cayn eorum quos subdit a sanguine abel usque ad sanguinem zachariae qui
perijt inter altare et edem. Abel siquidem
a Cayn occisus est. Zachariam autem quem oc-
ciderunt ederunt inter altare et edem.
quidam dicunt esse antiquum zachariam filium
Ioiade sacerdotis. Beda. Quare igitur
a sanguine abel qui primus martirium passus
est mirum non est. Sed quare usque ad san-
guinem zachariae querendum est cum et multi
post eum usque ad nativitatem christi et ipso
mox nato innocentes perempti sunt. Nisi
forte quia abel pastor ovium zacharias
sacerdos fuit. et hic in atrio ille in atrio
templi necatus est. ex utriusque gradus martires
et laici scilicet et altaris officio mancipati. sub eorum intimantur vocabulo. Greg.
nyssenus. Quidam autem dicunt quod zacha-
rias pater iohannis spiritu prophetico cognoscens
misterium virginitatis in matre dei gent-
tis nequaquam sequestravit illam a loco tem-
pli virginibus deputato. volens ostendere
quod in potestate conditoris omnium erat novum
ortum ostendere qui eciam vigorem celiba-
tus non aufferret. Erat autem hic locus
medius inter altare et edem in quo erat
altare eneum situm. ubi propter hoc eum oc-
ciderunt. dicunt eciam quod cum audirent regem
mundi venturum dispensative metu sub-
iectionis aggrediuntur eum qui attestabatur
ortum ipsius mactantes sacerdotem in tem-
plo. Grecus. Alij autem aliam causam di-
cunt esse interitus zachariae. Cum enim occi-
derentur infantes magnus iohannes cum coe-
taneis suis occidendus erat. Sed eliza-
beth eripiens filium de medio cedis perrexit
ad heremum. Unde cum satellites herodis
elizabeth et puerum non invenirent.
converterunt iram in zachariam occidentes ipsum
ministrantem in templo. Sequitur. Ve vobis
legis peritis qui tulistis clavem scientiae. Basi-
lius. Hec vox ve. que in tollerabilibus
profertur doloribus eis convenit. qui paulo
post detrudendi erant in gravi supplicio.
Cyrillus. Clavem autem scientiae ipsam dicimus
esse legem. Erat enim lex umbra et figura
iusticiae christi. Decebat ergo legis peritos
qui indagantes legem moysi et dicta pro-
phetarum reserare quodammodo populo in decor-
rancias notitiae christi. hoc autem non fe-
cerunt. sed econverso derogabant divinis
miraculis et cum eius dogmata damna-
bant. Quid enim auditis. Sic igitur tule-
runt .i. abstulerunt clavem scientiae. Unde
sequitur. Ipsi non introistis et eos qui in-
troibant prohibuistis. Sed et fides est
clavis scientiae. fit enim per fidem veritatis cognicio
secundum illud ysaie. Nisi credideritis non intel-
ligetis. Sustulerunt ergo legis periti cla-
vem scientiae non permittentes homines credere
in christum. Aug. de questionibus evangelij. Sed et
clavis scientiae est humilitas christi quam nec ipsi
intelligere. nec ab alijs intelligi volebant.
Ambrosius. Arguuntur eciam adhuc sub
nomine iudeorum et futuro supplicio stati-
unt obnoxij. quia cum doctrinam sibi di-
vine cognicionis usurpent et alios
impediant. nec ipsi quod profitentur ag-
noscunt. Aug. de con. evan. Hec autem
omnia matheus narrat esse dicta postquam
dominus in ierusalem venerat. lucas autem hec
narrat cum adhuc dominus iter ageret in ierusalem.
Unde michi videntur similes esse sermones
quorum ille alterum alterum iste narravit. Be-
da. Quid autem vera perfidie simulacionis
et impietatis sue omnia audierunt phari-
sei et legisperiti ipsi testantur. qui non resi-
piscere sed doctorem veritatis insidijs mo-
liuntur aggredi. Sequitur enim. Cum hec
autem ad illos diceret ceperunt pharisei et le-
gis periti graviter insistere. Cyrillus.
Sunt autem insistere per instare vel invide-
re vel fremere. Ceperunt autem interrumpere
sermonem eius in pluribus. Unde sequitur.
et os eius opprimere de multis. Theoph.
Cum enim plures interrogant unum de
diversis materijs cum nequeat simul
de omnibus respondere videtur insipientibus

quod dubitet. Hoc igitur ingemebant et illi nephary contra Christum Iesum et aliter querebant os eius opprimere scilicet ut provocarent eum ad aliquid dicendum unde posset dampnari. Unde sequitur. Insidiantes ei et querentes aliquid capere de ore eius ut accusarent eum. Et primo dixerat opprimere nunc dicit capere vel capere aliquid ex ore eius. Interrogabant autem eum interdum quidem de lege ut arguant eum quasi blasphemum ob legislatorem de moyse. Nunc vero de Cesare ut accusarent eum tamquam insidiosum et hostem. Sequitur. Capitulum xij

Multis autem turbis circumstantibus etc.

Theophilus. Pharisei quidem tendebant Iesum capere in sermone ut populos ab eo abducerent. hoc autem in contrarium vertitur. Magis enim adibant populi per millenarios congregati adeo cupientes herere Christo ut se invicem comprimerent. tam validum quid est veritas et dolus imbecillis ubique. Unde dicitur. Multis ~~aut~~ turbis circumstantibus ita ut se invicem conculcarent cepit dicere ad discipulos suos. Attendite a fermento phariseorum quod est ypocrisis. Cyrillus. Omnia enim simulatores erant ob hoc Christus prius ab eis sibi cavere admonebat discipulos. Gregorius nazanzenus. Est autem quod fermentum laudatur tamquam efficax panem vitalem. Est autem quod vituperatur signans vetustam et acidam maliciam. Theophilus. Vocat igitur hic fermentum ypocrisim tamquam alterantem et corrumpentem intentiones hominum quibus se ingesserit. Nichil enim sic alterat mores ut ypocrisis. Beda. Nam sicut modicum fermentum totam farine ~~…~~ massam corrumpit sic simulatio animum totum virtutis sinceritate et veritate fraudabit. Ambrosius. Pulcherrimum autem locum tenende simplicitatis et emulande fidei salutator

interposuit ne iudaice more perfidie alia promamus in affectu alia voce simulemus cum ultimo tempore occulta cogitationum accusantium. aut etiam defendentium secreta mentis aperta videantur. Unde subditur. Nichil autem opertum est quod non reveletur neque absconditum quod non sciatur. Origenes. Aut ergo de illo tempore hoc dicit quando iudicabit deus occulta hominum aut id dicit quia quamvis conetur aliquis occultare bona aliorum in famis bonum naturaliter latere non potest. Crisostomus quasi dicat discipulis etiamsi nunc quidam vocent vos seductores et magos deteget omnia tempus et arguet eorum calumpniam et veram declarabit virtutem. Unde quecumque vobis in parvo angulo palestine locutus sum. hec audacter et fronte detecta et qualiter sublata formidine toto orbi predicate. Et ideo subdit. Quoniam que in tenebris dixistis in lumine dicentur. et quod in aurem locuti estis in cubiculis predicabitur in tectis. Beda. Vel hoc dicit. quia que inter tenebras quondam pressurarum carcerumque umbras locuti vel passi sunt apostoli. nunc clarificata per orbem ecclesia. lectis eorum actibus publice predicantur. Sane quod ait. predicabitur in tectis. iuxta morem provincie palestine loquitur ubi solent in tectis residere. Non enim tecta nostro more culminibus sublimata. sed plano schemate faciunt equalia. Ergo dicit predicabitur in tectis. id est cunctis audientibus palam dicetur. Theophilus. Vel hoc comminatur phariseis quasi dicat. O pharisei que in tenebris id est quod in operatis cordibus vestris temptare me conamini in lumine dicetur. Ego enim sum lux et in me luce notum fiet quod quod vestra machinatur caligo. Et quod in aurem locuti estis in cubiculis. id est quod invicem susurrastis vestris auribus in stellet predicabitur in tectis. id est ita michi fuit audibile ac si in tectis predicatum fuisset.